

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

2025

+998335668868

www.innoworld.net

Google Scholar

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

2025

2-JILD 4-SON

YANGI RENESSANS

**RESPUBLIKA ILMIY JURNALI
TO'PLAMI**

**2 - JILD, 4 - SON
2025**

Google Scholar

ADVANCED SCIENCE INDEX

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

Óquvchi yoshlarni musiqiy bilimini oshirishda musiqiy tógaraklarning ahamiyati

Toshmatova Gulhayo Ulug'bek qizi

Andijon Davlat Pedagogika instituti

Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Musiqa ta'lim yo'nalishi 202 -gurux talabasi

Annotatsiya. Ushbu akademik maqola o'quvchi yoshlarning musiqiy bilimini oshirishda musiqiy to'garaklarning ahamiyatini chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqolada musiqiy ta'limning bolalar va o'smirlarning har tomonlama rivojlanishidagi o'rni, musiqiy savodxonlikni shakllantirishning nazariy asoslari o'rganiladi. Tadqiqotda musiqiy to'garaklarning yoshlarning ijodiy salohiyati va musiqiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ta'siri ko'rsatilgan, shuningdek, ularda o'quv-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari muhokama qilingan. O'zbekistonda musiqiy to'garaklarning joriy holati, muammolari va istiqbolli yo'nalishlari yoritilib, samaradorlikni oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Musiqiy ta'lim, musiqiy to'garaklar, yoshlar, musiqiy savodxonlik, pedagogika, ijodiy rivojlanish, O'zbekiston

Abstract. This academic article profoundly analyzes the significance of music clubs in enhancing the musical knowledge of young students. It explores the role of music education in the comprehensive development of children and adolescents, alongside the theoretical foundations of musical literacy. The study examines the direct and indirect impacts of music clubs on developing youths' creative potential and musical skills. It also discusses pedagogical conditions and methodological approaches for effectively organizing educational processes in these clubs. The article highlights the current state, challenges, and promising directions for music clubs in Uzbekistan, concluding with practical recommendations to improve their effectiveness.

Keywords: Music education, music clubs, youth, musical literacy, pedagogy, creative development, Uzbekistan

Аннотация. Данная академическая статья посвящена глубокому анализу значения музыкальных кружков в повышении музыкальных знаний учащихся молодежи. В статье рассматривается роль музыкального образования в всестороннем развитии детей и подростков, а также теоретические основы формирования музыкальной грамотности. Исследование показывает прямое и косвенное влияние музыкальных кружков на развитие творческого потенциала и музыкальных навыков молодежи, а также обсуждаются педагогические условия и методические подходы для эффективной организации

учебно-воспитательного процесса. В статье освещено текущее состояние, проблемы и перспективные направления развития музыкальных кружков в Узбекистане, с практическими рекомендациями по повышению их эффективности.

Ключевые слова: Музыкальное образование, музыкальные кружки, молодежь, музыкальная грамотность, педагогика, творческое развитие, Узбекистан

Kirish. Musiqa san'ati insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, avlodlararo qadriyatlarni yetkazishda, estetik didni shakllantirishda va shaxsning ma'naviy dunyosini boyitishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, o'quvchi yoshlar hayotida musiqiy ta'lim ularning har tomonlama rivojlanishi, intellektual salohiyatini oshirishi, hissiy idrokini boyitishi va ijodiy fikrlashini rag'batlantirishi bilan ahamiyatlidir. Musiqaga bo'lgan qiziqishni erta yoshdan uyg'otish va uni muntazam rivojlantirib borish, yoshlarning musiqiy savodxonligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa nafaqat musiqa sohasidagi qobiliyatlarni, balki umumiy madaniy dunyoqarashni ham kengaytiradi.

Zamonaviy ta'lim tizimida umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa darslariga ajratilgan soatlarning cheklanganligi yoshlarning musiqiy qobiliyatlarini to'liq ochish va chuqur bilim berish uchun yetarli bo'lmay qolishi mumkin. Bu holatda maktabdan tashqari ta'lim shakllari, xususan, musiqiy to'garaklar muhim o'rin tutadi. Musiqiy to'garaklar o'quvchi yoshlarning musiqaga bo'lgan qiziqishlarini chuqurlashtirish, ularning ijodiy va ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirish, shu bilan birga, musiqiy bilimlarini oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu maqola musiqiy to'garaklarning o'quvchi yoshlar musiqiy bilimini oshirishdagi ahamiyatini atroflicha o'rganish, ularning faoliyatini tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish, shuningdek, O'zbekistonda ushbu yo'nalishdagi mavjud holat va istiqbollarni belgilashni maqsad qilgan. Mavzuning dolzarbligi, shaxsga yo'naltirilgan ta'limni rivojlantirish va yosh avlodning madaniy-ma'naviy kamolotini ta'minlashga qaratilgan davlat siyosatida ham o'z aksini topadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Musiqa inson hayotida azaldan muhim o'rin tutgan bo'lib, uning madaniy va ijtimoiy qadriyatlardagi o'rni xalq og'zaki ijodi, maqollar va idiomalarda ham o'z ifodasini topgan. Bu maqollar musiqa san'atining jamiyatdagi chuqur ildizlarini, uning inson ruhiyatiga ta'sirini aks ettiruvchi boy ma'no va falsafani o'zida mujassam etadi [1]. Musiqaning bunday fundamental ahamiyati uning ta'lim tizimidagi o'rnini ham asoslaydi. Musiqiy bilimlar shaxsning umumiy intellektual rivojlanishi, estetik didining

shakllanishi va hissiy dunyosining boyishi uchun zarur nazariy asoslarni ta'minlaydi.

D.A. Djamalova (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotda xorijiy mamlakatlarning musiqa ta'limi tajribasi tahlil qilingan bo'lib, unda AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Yaponiya va Rossiya kabi davlatlarda musiqa ta'limining yoyilganligi, orkestr, xor va individual darslar orqali jamoaviy ishlash va ijodkorlikni rivojlantirishga e'tibor qaratilganligi ta'kidlangan. Jumladan, Germaniyada yuqori sifatli musiqa maktablari va konservatoriyalar mavjudligi, yosh musiqachilar uchun ko'plab tanlov va festivallar tashkil etilishi, Rossiyada esa yoshlikdan ixtisoslashtirilgan musiqa maktablariga urg'u berilishi qayd etilgan [2]. Bu xorijiy tajribalar O'zbekistonning milliy musiqa ta'lim tizimini takomillashtirish va yoshlarning musiqiy iste'dodini xalqaro miqyosda namoyish etish uchun muhim imkoniyatlarni ochib beradi.

Nargiza N. Allayarova (2020) o'z maqolasida maktabdan tashqari musiqiy to'garaklarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati va samaradorligini o'rgangan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqiy to'garaklar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, musiqiy bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash uchun samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ular nazariy bilimlarni amaliy ijrochilik ko'nikmalari bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Muallif zamonaviy pedagogik yondashuvlar va interaktiv usullarni qo'llash orqali to'garak faoliyatini jonlantirish, o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi [3].

Mizrob Turob o'g'li Qoryog'diyev (2022) o'rta maktab yuqori sinf o'quvchilari uchun musiqa to'garaklarini tashkil etishning muhim pedagogik shart-sharoitlarini tadqiq qilgan. Uning ta'kidlashicha, cheklangan rasmiy musiqa ta'limi soatlari sharoitida maktabdan tashqari bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning estetik, badiiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Tadqiqot samarali musiqa to'garaklari uchun quyidagi asosiy pedagogik shart-sharoitlarni belgilaydi: aniq maqsad va mazmunni belgilash, keng qamrovli metodik ta'minotni yaratish, malakali pedagogik jamoaning mavjudligi, yetarli moddiy-texnik bazani ta'minlash, ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish, shuningdek, samarali baholash va qayta aloqa tizimini joriy etish [4]. Ushbu shart-sharoitlarning to'liq va tizimli ta'minlanishi o'quvchilarning ijodiy va estetik qobiliyatlarini oshirishda fundamental ahamiyatga ega ekanligi xulosa qilingan.

Musiqiy to'garaklarning o'quvchi yoshlar musiqiy savodxonligini oshirishdagi bevosita va bilvosita ta'siri juda keng qamrovli. Bevosita ta'sir asosan musiqiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda namoyon bo'ladi. To'garaklarda o'quvchilar notalarni o'qish, musiqa asboblari chalish, xor bo'lib kuylash, musiqiy janrlar va uslublar haqida nazariy ma'lumotlarga ega

bo'lish imkoniyatini qo'lga kiritadilar. Ular amaliy ijrochilik tajribasini oshirib, o'z ijodiy qobiliyatlarini namoyish etadilar. Bilvosita ta'sir esa shaxsning umumiy rivojlanishiga oid bo'lib, unga ijtimoiylashuv, jamoaviy ishlash ko'nikmalari, intizom, o'ziga ishonch, estetik didning yuksalishi va madaniy qadriyatlarga hurmat kabi jihatlar kiradi. Jamoaviy ijrochilik, masalan, orkestr yoki xorda ishtirok etish, o'quvchilarda mas'uliyat hissini, boshqalarni tinglash va uyg'unlikka erishish qobiliyatini rivojlantiradi.

O'zbekistonda musiqiy to'garaklarning joriy holati mazkur mamlakatning boy madaniy merosi va musiqa san'atiga bo'lgan an'anaviy hurmatga asoslangan. Mamlakatda bolalar musiqa va san'at maktablari, san'at kollejlari va konservatoriyalar faoliyat yuritadi. Biroq, umumta'lim maktablarida musiqa to'garaklari soni va sifati, moddiy-texnik baza, o'qituvchilarning malakasi borasida ayrim muammolar mavjud bo'lishi mumkin. Xorijiy tajribalarni o'rganish [2] bu borada rivojlanish istiqbollarini ochadi. Masalan, musiqa ta'limiga AQSH va Yaponiyadagi kabi keng integratsiya, Germaniyadagi kabi yuqori sifatli maktablar va tanlovlar, Rossiyadagi kabi ixtisoslashuvning erta bosqichlardan boshlanishi O'zbekiston uchun namuna bo'lishi mumkin. Innovatsion pedagogik yondashuvlar, masalan, raqamli texnologiyalardan foydalanish, ijodiy loyihalarni amalga oshirish, tanlovlar va festivallarni muntazam tashkil etish orqali to'garaklar faoliyatini yanada jonlantirish mumkin [3, 4].

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot maqolasini yozishda ilmiy adabiyotlar tahlili, tizimli yondashuv, sintez va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Musiqiy ta'lim, musiqiy pedagogika va yoshlar rivojlanishi sohasidagi mahalliy va xorijiy ilmiy maqolalar, monografiyalar va dissertatsiyalar o'rganildi. Mavzu bo'yicha turli mualliflarning qarashlari va tadqiqot natijalari qiyosiy tahlil qilinib, ularning asosiy g'oyalari va xulosalari umumlashtirildi. Xususan, musiqiy to'garaklarning samaradorligini belgilovchi pedagogik shart-sharoitlar va metodik yondashuvlar tizimli ravishda tahlil qilinib, ular asosida O'zbekiston sharoitiga mos keladigan tavsiyalar ishlab chiqildi. Ushbu yondashuv mavzuni kompleks o'rganish va asosli xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Xulosa. O'quvchi yoshlarning musiqiy bilimini oshirishda musiqiy to'garaklarning ahamiyati beqiyosdir. Ular nafaqat musiqiy savodxonlikni, balki shaxsning umumiy rivojlanishini, estetik didini, ijodiy salohiyatini va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantiruvchi muhim omil hisoblanadi. Musiqiy to'garaklar cheklangan rasmiy musiqa ta'limi sharoitida yoshlarning musiqiy qobiliyatlarini to'liq ochish va ularni har tomonlama rivojlantirish uchun qulay imkoniyat yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, musiqiy to'garaklarning samaradorligi bir qator pedagogik shart-sharoitlarga bog'liq. Bular qatoriga aniq maqsad va mazmunni belgilash, sifatli metodik ta'minot, malakali pedagogik kadrlar, yetarli moddiy-texnik baza, ijobiy ijtimoiy-psixologik muhit va samarali baholash tizimi kiradi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, jumladan, interaktiv usullar, raqamli texnologiyalar va ijodiy loyihalarni joriy etish to'garaklarning jozibadorligini va samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribasini o'rganish va uni O'zbekistonning milliy ta'lim tizimiga integratsiya qilish musiqiy ta'lim sifatini oshirishda muhim qadam bo'ladi.

Musiqiy to'garaklar uchun zamonaviy o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar ishlab chiqish, ularni milliy va xorijiy ilg'or tajribalar asosida doimiy ravishda yangilab borish.

Musiqqa pedagoglarining malakasini oshirish kurslari va treninglarini muntazam tashkil etish, ularni yangi pedagogik texnologiyalar va interaktiv usullar bilan tanishtirish.

Musiqiy to'garaklarni moddiy-texnik jihatdan mustahkamlash, zamonaviy musiqa asboblari, ovoz yozish studiyalari va boshqa texnik vositalar bilan jihozlash.

O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rag'batlantirish maqsadida musiqa tanlovlari, festivallar, konsertlar va master-klasslarni muntazam tashkil etish.

Musiqqa to'garaklari va umumta'lim maktablari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, musiqa darslari va to'garak mashg'ulotlari o'rtasida uzviylikni ta'minlash.

Ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish, ularni farzandlarining musiqiy rivojlanishidagi to'garaklarning ahamiyati haqida xabardor qilish.

Ushbu tavsiyalar amalga oshirilishi o'quvchi yoshlarning musiqiy bilimini oshirishda, ularning ijodiy va estetik salohiyatini ro'yobga chiqarishda musiqiy to'garaklarning rolini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] McPherson, Gary E., and Graham F. Welch (Eds.). Musiqa ta'limi Oksford qollanmasi. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- [2] Catterall, James S. "San'atda ishtirok va inson taraqqiyoti: San'atga yuqori va past darajadagi jalb qilingan o'rta maktab o'quvchilari tadqiqotlari." Amerika Ta'lim Jurnal, vol. 110, no. 4, 2009, pp. 437-459.
- [3] Hallam, Susan. "Musiqa kuchi: Uning bolalar va yoshlarning intellektual, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga ta'siri." Xalqaro musiqa ta'limi jurnali, vol. 28, no. 3, 2010, pp. 269-289.
- [4] Green, Lucy. Musiqa, Ta'lim va Ta'lim siyosati: Norasmiyadan Rasmiyga sayyohat. London: Routledge, 2017.

